

מאלפי זהב

אוצר הערות והידושים קושיות וביאורים

לקט ענינים בפשט בהלכה ובאגדה על סדר הפרשה

פרשת שלח

(פ"ג 109 א) שלח לך – לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל כו' כו'. ובטעם הדבר שמשה הסכים לכהן. כתב רש"י בדברים (א, כג), דהיה סבור שכשיתן להם ללכת, יחזרו בהם. וז"ל, משל לאדם שאומר לחבירו מכור לי חמורך זה, אמר לו הן. נותנו אתה לי לנסיון, אמר לו הן. בהרים וגבעות, אמר לו הן. כיון שראה שאין מעכבו כלום, אמר הלוקח בלבו, בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום. מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו. מעתה אף אני הודיתי לדבריכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם. ע"כ.

(פס"ב 109 ב) ויבא עד חברון – כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות, שלא יהא ניסת לחבריו כו'. צ"ע שהרי משמע בפסוק שכולם ראו שם את בני הענק. מהא דאמרו להלן (פס"ג 109) ושם ראינו את הנפילים בני הענק. ובני הענק היו בחברון, כמו שכתוב כאן בהמשך הפסוק 'ושם אחימן ששי ותלמי ילדי הענק'. וכ"ת דראום מרחוק, ואף שמעו קולם מרחוק [שהיה קולם גדול]. א"כ צ"ע לאיזה צורך נכתב שבני הענק היו בחברון. ועי'.

(פ"ד 109 א) כל העדה – סנהדראות. יל"ע, שהרי בעלמא סנהדרין קרויין עיני העדה. ואילו 'עדה' הוא שם כולל לכל עם ישראל. ואולי ההכרח כאן הוא מהכפילות, ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם וגו'. [והי' מי שטען כי לפי פשוטו עיני העדה הינו עיני סנהדרין, ומה שנקראו עיני העדה הוא דרך דרש].

מפני מה יהושע וכלב קרעו בגדיהם

(י 109) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם.

חיוב קריעה לכאור' לא היה כאן, אע"פ שדברו המרגלים דברי חירוף וגידוף, [וכמו שאחז"ל, והובא ברש"י לעיל (י, לב) כי חזק הוא ממנו, שכינוי כלפי מעלה ר"ל].

מפני שבגמ' במו"ק (כו ע"א) שם מבואר שצריך לקרוע על דברי חירוף וגידוף, ויילפינן לה ממה שהמספרים לחזקיהו את חירוף רבשקה, באו קרועי בגדים, במלכים (ב, י"ה, ל"ז) ובישעיה (ל, כב), וכן בשו"ע (יו"ד סי' שמ סעי' לט), משמע שרק על ברכת ד' קרועין, ולא על דברי כפירה בעלמא, [והא דילפינן מהמעשה דרבשקה, ברש"י בסנהדרין (פ ע"א) דהי' קרועי בדים] מבואר דהיה שם חירוף וגידוף. וכן מוכח מהא דמשה ואהרן לא קרעו. [כן משמע לכאור' בתענית (יד ע"ב) לא הכל בקריעה כו' עי"ש].

אולם אע"פ שחיובא ליכא, מ"מ שייך קריעה ע"ז, להביע גודל צערם על החילול ד' שנעשה. [ובתענית שם נראה שהוא גם אופן של תפילה].

רק יש להעיר כי ברש"י בישע' שם עה"פ קרועי בגדים, שביאר הטעם שקרעו, 'על ששמעו גידופי השם והיא כמו ברכת השם'. משמע דאף ע"ז קרועים. וצ"ע דבגמ' משמע שרק על ברכת ד'

קרועין, וג"ז דוקא אם לא אמרו בכינוי. [וכן צ"ע דבסנהדרין משמע מרש"י (וה' לעיל) דהיה שם ברכת ד' ממש, ואמנם אינו מוכרח, אך צ"ע כנ"ל]. ועי'.

שבט לוי בעונש חטא המרגלים

(י"ב 109) אכנו בדבר ואורשנו ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו.

לכאור' צ"ע לפי המבואר להלן (פס"ו כט, וכ"ה בב"ב קכ"ב ע"ב) דשבט לוי אינם בכלל המתים במדבר. ודוחק לומר דכל שבט לוי בכלל ואעשה אותך וגו'.

ויש לבאר ע"פ מש"כ התור"ת דלא מצאנו שלא חטאו שבט לוי במרגלים (ועי' רש"י פ' דברים א, כג, ושפ"ח פ' במדבר א, מט), אלא שכמבואר במדרש ורש"י כבר משעשו העגל עלתה גזירה זו במחשבה, אלא שהמתין להם הקב"ה עד שתתמלא סאתם. וממילא מבואר דאפי' אם שבט לוי היו בעון מרגלים, אכתי לא נתמלאה סאתם.

ועפ"ז יתכן דמ"מ בתחילה בעת החרון אף נגזרה גזירת כליה כללית על כל כלל ישראל שחטאו במרגלים. ורק אח"כ כשבוטלה הגזירה ונגזרו למות במדבר, לא היו לוי בכלל, לפי שלא נתמלאה סאתם.

(י"ט 109) סלח נא לעון העם הזה כנגדל הסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה. נראה הביאור בבקשת משה זו, שהרי לחסדו וטובו של הבורא יתברך אין קץ וגבול. וא"כ הרי"ז סיבה לסלוח בכל אופן שיהא, ולא משנה עד כמה החטא נורא ואיום. וכשם שמחל להם ונשא חטאתם ממצרים ועד הנה, והיינו בחטא העגל שהיה חטא נורא ואיום של עבו"ז תחת הר סיני, ועלובה כלה כו', ואפי"ה מחל עליו. וא"כ כ"ש כאן.

מי לא נכלל בעונש למות במדבר

(פס"ו כח) חי אני – לשון שבועה: אם לא וגו' כן אעשה – כביכול איני חי.

מבואר שהקב"ה נשבע בלשונות חזקים ביותר שדור המדבר ימותו כולם במדבר ולא יבואו לארץ ישראל. וכן להלן (פס"ו לה), אני ה' דברתי, אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי, במדבר הזה יתמו ושם ימתו. [ויש לציין לדברי רש"י בירמיהו (טו, יא, עה"פ, אמר ה' אם לא שריתך לטוב אם לוא הפגעת'י בך בעת רעה וגו'), שפירש, אם לא - לשון שבועה]. וכך כמה פעמים בפרשה זו. כגון להלן (פס"ו ל) אם אתם תבואו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה, כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון.

ומ"מ מציינו כמה וכמה שניצולו מאותה הגזירה, ומתחלקים לג' סוגים.

א' יאיר ומכיר בני מנשה, שהיו מיוצאי מצרים ומבאי הארץ. והטעם משום שהיו מעל גיל ס', וכדאי' בב"ב (קכ"ב ע"ב). וכן אשכחן בבוועז, דאיתא במדרש (רות רבה) שחי ת' שנה, וכתבו התוס' ביבמות (מה ע"ב ד"ה אשר) דע"כ נשא את רות בסוף שנות הנהגתו, שהרי מת באותו הלילה. ולכאור' לפ"ז נמצא דהיה מיוצאי מצרים, ואפי"ה היה מבאי הארץ. וצ"ל כנ"ל שהי' מעל גיל ס' [ועי' מש"כ בזה בשופטים].

ב' איתא בב"ב (קכ"ב ע"ב) אחיה השילוני ראה את עמרם. ולכאור' גם פנחס בן אהרן היה מיוצאי מצרים, ואף מבאי הארץ. אלא ששניהם

היו לויים. ועל שבט לוי לא היתה הגזירה, (כמש"כ רש"י להלן פסו' כט. ועי' מש"כ לעיל פסו' יב).

ג' מבואר במדרש איכה (הובא בתוס' ב"ב קכא ע"א ד"ה יום שכלו), דבכל ערב תשעה באב היו נכנסים לישון בקברים, ובבוקר היו חסרין ט"ו אלף ופרוטרוט כו' מלבד בשנה האחרונה שלא מת איש, כי נמחל להם עוונם. ונמבארים בזה, דכל שנה היה להם צד שישארו חיים. משא"כ בשנה האחרונה היו בטוחים שימותו, וע"כ התפללו מעומק הלב, ונתבלטה מהם הגזירה. ומר"ר הגר"ח ברמן שליט"א, קלסיה טובא לביאור זה.

והנה הב' הראשונים (שבט לוי ואותם שהיו בני ס') מעיקרא לא היו בכלל הגזירה. ואותם מהשנה האחרונה שלא מתו, ג"כ אי"ז נגד השבועה שהקב"ה נשבע, וכמבואר בחגיגה (י"ע א') שהקב"ה נשאל על שבועתו, וכמו שכתוב 'אשר נשבעתי באפי' באפי נשבעתי וחזרתי בי. עיי' תוס' ופרו"ר שם. ומה שמפורש בפסו' בפ' פנחס (כו. סו.) ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון. (וכע"ז בפ' מטות (ל. ט.) ויחר אף ד' בישראל וינעם במדבר ארבעים שנה עד תם כל הדור העשה הרע בעיני ד'), עי' תוס' בב"ב שם ב' אופנים (מהגליף) ליישב.

באיזה ימים מתו מתי מדבר

(סו' לג) ארבעים שנה – לא מת אחד מהם פחות מבן שישים, לכך נגזר ארבעים, כדי שיהיו אותם של בני עשרים מגיעין לכלל שישים. ושנה ראשונה כו' כו', וכשנכנסו לשנת ס' מתו אותם של בני כו'.

מבואר כאן שמיתתם במדבר במשך כל הארבעים שנה, לא היתה בלא חשבון. אלא כל אחד הגיע זמנו למות, בהיותו בן שישים. ובפשטות נראה שמת כל אחד ביום שנהיה בן ס'.

והנה ברשב"ם בבבא בתרא (קכא ע"א ד"ה שכלו) הביא מהמדרש איכה, דכל ערב תשעה באב היה כרוז יוצא הכל יצאו לחפור חפרין. והם ישנים בהם. ובשחרית הכרוז יוצא יבדלו החיים מן המתים, והיו בודקין אותן ונמצאו ט"ו אלף ופרוטרוט חסרין בכל שנה כו' מלבד השנה האחרונה יעו"ש.

ומשמע דהמתי מדבר מתו רק בת"ב בלבד, דאל"כ מדוע בשאר השנה לא חפרו קברים אותם שנהיו באותו יום בני ס'. (ובכלל אם מתו כל השנה, לא היה צורך להכנס לקבר, שהרי את מעטים אלו יכולים הנשאים לקבור. משא"כ כשהרבה נכנסים לקברים, הוא מפאת שבל"ז יקשה לקבורם).

וצ"ל לכאור' שבאמת מתו רק בת"ב, ובכל שנה מתו אותם שכבר נהיו במשך השנה בני ס'. רק לפי"ז נתת דבריך לשיעורים. שהיו שמתו בגיל ס' ויום אחד, והיו בני ס"א חסר כמה ימים, [שלא מתו בשנה שעברה, מחמת שעדיין לא נהיו בני ס'. וכמבואר בשפ"ח כאן, דאם מיתה נגזר עליהם, כרת לא נגזר עליהם]. גם יל"ע דמלשון המדרש נראה שכולם חפרו, ולא רק אלו שהיו בני כו'. ואולי מדרשים חלוקים. וצ"ת.

ושו"ר שכך מבואר בריטב"א (בב"ב שם) בשם ר"י, ולא היה יוצא לחפור אלא מי שהתחיל ליכנס בשנת השישים. והיינו שכ"א מת מאחרי שנהיה בן ס'. ועי"ש שאין הכונה שמתו בדיוק ט"ו אלף בכל שנה, אלא רק אשמעוין שכך עולה החשבון, אבל יש שנים שמתו יותר ויש שנים שלא מתו כ"כ כפי מה שהיו שנותיהם שהיו בני ס', ובה מיושב קו' התוס' שם]. ומאידך בתורת חיים נקט דהיו מתים בכל יום אך רוב המתים מתו בת"ב.

(סו' לח) ויהושע וכלב חיו וגו' – מה תלמוד לומר חיו מן האנשים ההם, אלא מלמד שנמלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים. והיינו מידה כנגד מידה. שמפאת שהמרגלים זילזלו בא"י, ולא חפצו לעלות אליה, לכן לא יקבלו בה

חלק. [וכעין מה שאותם שלא חפצו לצאת ממצרים, לא זכו לצאת]. ומאידך, יהושע וכלב שרצו לעלות, ודברו בשבחה, קיבלו אף את חלק חבריהם.

(סו' מא) פתיל תכלת – על שם שכול בכורות. תרגומו של שכול תכלא כו'. ומכתם היתה בלילה וכן צבע התכלת רומה לצבע רקיע המשחיר לעת ערב כו'. צ"ב דהא מכת בכורות היתה בחצות, ואז שחור לגמרי. וא"כ היה צריך ליקח בצבע שחור.

חידה

אלו אנשים צריכים לעמוד במקום בולט בביהכ"ס ולסובב גופם סיבוב שלם. יש מהם שצריכין לעשות כן כל יום, ויש בימים קבועים בשבוע. [אין הכונה לנענעין של ד' מינים בסוכות].

שגגת תלמוד'

הלכות בלתי מפורסמות
(נשמח לקבל דברים מתאימים)

כיצד יתכן להתחייב בנט"י תוכ"ד הסעודה

הלכה פסוקה היא בשו"ע (א"ח ס' קסד סעי' ב) מי שעומד בסעודה ונזכר שנגע בשוק וירך ומקומות המכוסים באדם, או שחיך בראשו וכל כיוצא בזה, (וביאר הרמ"א, דהם מקומות המטונפים שיש בהם מלמולי זיעה), צריך לחזור ולטול ידיו, ויברך על נטילת ידים. [ובמ"ב הוסיף דכ"ש אם נגע במקום הטינופת ממש או עשה צרכיו או אפילו הטיל מי רגלים ושפסף בידיו].

ולמעשה לענין נטילה בברכה הביא במ"ב (ס"ק י) שיש הרבה דעות בין האחרונים, האם לחוש לדעת המהרש"ל שחולק על השו"ע. וצ"ע לביה"ל, שם הכריע דבעשה צרכיו או שנגע במקום מטונף ממש או שהלך והפליג צריך נט"י בברכה אבל אם נגע במקום המכוסה סתם או שהשתין אף ששפסף צריך נט"י כדון אבל לא יברך. [וידוע כי החו"א תמה על חילוק זה, וכתב שנהגו להקל שלא לברך]. כמוכן שהחכם עיניו בראשו שלא להכנס למחלוקת זו.

בחיר ד'

שביבי אור ממוין הגרי"ג זצ"ל

השיעור

בבית רבינו זצ"ל התקיימה חבורה קבועה כל ליל שישי לבחורי ישיבות. ובהיות שהקב"ה זיכה להשתתף בה כמה תקופות, נביא כאן א"ה מידי שבוע מעט מהפנינים שנאספו במשך השנים בס"ד, בתקוה שיהיה לתועלת. [כמוכן שאת תוכן השיעורים לא נביא במסגרת זו].

כמה פעמים אירע שבחור היה מעיר הערה יפה, ורבינו בענותנותו היה אומר, צריכים להוסיף את זה, ותוך השיעור היה כותב זאת על הדף [שמתוכו מסר את השיעור]. מיותר לציין איזה עידוד הדבר היה נותן לבחור. [אולם מסתבר שלא רק זה ה' טעם רבינו, אלא שבאמת היה נהנה מההערה, ובענותנותו הוסיפה לכתביו].

נכנס ת"ח אחד באמצע השיעור, אמר לו רבינו בחיך, יש לנו קושיא, אנחנו מחכים שתתיר לנו אותה. וחזר בפניו על הקושיא.

אח"כ אמר, אין תירוץ, זה מאוד קשה. נו, מה אתם אומרים... ואחר זמן מה הזכיר את דברי הקוב"ש אשר לפי דבריו אפשר ליישב הקושיא.

הרבה פעמים שהיה מבקש באמצע השיעור, נו, תעשו משא ומתן.. ופעם אחת אמר, לא קשה משהו? נו, דיבוק חברים.

אשמח מאוד בהערות ותגובות [השגת הגליף] בפל" - 0533130380